

357/09.08.2013г

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Рени Калфин, Директор на Института по невробиология - БАН
тел. сл. 979-2151; 979-2378; GSM 088-9654-188; e-mail: reni_kalfin@abv.bg

ОТНОСНО: Дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” от гл. ас. Полина Иванова Матеева

Научната специалност 03.01.24 „Фармакология, вкл. фармакокинетика и химиотерапия”

Тема на дисертационния труд: „БИОЛОГИЧНА АКТИВНОСТ И МЕХАНИЗЪМ НА ДЕЙСТВИЕ НА НОВИ NOP-РЕЦЕПТОРНИ ЛИГАНДИ ВЪРХУ ГЛАДКИ МУСКУЛИ И МОДЕЛ НА ОСТРО ПЕРИФЕРНО ВЪЗПАЛЕНИЕ”

Научен ръководител: доц. д-р Росица Николова Замфирова

БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Полина Матеева е родена в гр. София през 1980 г. Завършва с отличен успех Химически факултет на Софийски университет през 2004 г. и веднага постъпва на работа в Института по физиология (реорганизиран в Институт по невробиология през 2006 г.) при Българска академия на науките като специалист-химик. На следващата година печели конкурс и е назначена за научен сътрудник III степен. През 2007 г. е повишена в научен сътрудник II степен. Понастоящем е главен асистент в научно направление „Биологични ефекти на природни и синтетични вещества” на Института по невробиология – БАН.

АКТУАЛНОСТ НА ТЕМТА И ФОРМИРАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ

Темата на дисертацията е посветена на един актуален и съвременен проблем, отнасящ се до изследвания върху биологичната активност и механизъм на действие на нови ноцицептин-рецепторни лиганди и проучване на връзката структура-биологична активност.

Ноцицептинът е сравнително неотдавна открит ендогенен невропептид, състоящ се от 17 аминокиселини. Той е широко разпространен в централната и периферна нервна система. Въпреки голямото сходство в структурата на ноцицептина с опиоидните пептиди, този невропептид не осъществява своето действие посредством класическите опиоидни рецептори и принадлежи към отделна, независима

пептидергична система, като механизмите на действието му остават недостатъчно проучени и изяснени. Ноцицептинът осъществява своето действие посредством ноцицептивен рецептор. Данни от литературата показват, че ноцицептивните рецептори се активира и от късоверижни пептиди, съставени от шест аминокиселини, като по-нататъшното скъсяване на пептидната верига води до неактивни продукти. Освен че предоставят възможност за разкриване механизмите на действие на невропептида, ноцицептивните рецептори могат да намерят практическо приложение в експерименталната фармакология, като агонистите биха били полезни при лечение на невропатична болка, опиатна зависимост, астматични пристъпи, докато антагонистите биха намерили приложение например при намалена стомашно-чревна двигателна активност.

Дисертационният труд изпълнява четири логично свързани задачи, целящи изследване на биологичната активност на новосинтезирани ноцицептивни рецепторни лиганда и проучване на връзката „структура-активност”.

Обща характеристика на дисертационния труд

Трудът е написан на 127 страници по стандартната схема и включва следните раздели: списък на използваните съкращения, въведение, литературен обзор, цел и задачи, материали и методи, резултати, обсъждане, изводи, приноси, библиография. Дисертационният труд е правилно конструиран, много добре написан и онагледен с химически формули, снимка, 4 таблици и 37 фигури.

Литературният обзор е написан на 31 стандартни страници и е посветен на ноцицептина и неговия рецептор. Дисертантката логически и последователно представя известното в литературата относно ноцицептивния рецептор, данните „за” и „против” принадлежността му към опиоидното рецепторно семейство, съвременните публикации на Международния съюз по фармакология относно рецепторното характеризиране и класификация. Необичайните характеристики на ноцицептивния рецептор водят до мисълта за съществуването на ендогенна субстанция като негов естествен лиганд, различен от известните ендогенни опиоидни пептиди и доведоха до изолирането на този нов

невропептид ноцицептин от мозъчна тъкан едновременно в две независими лаборатории през 1995 г. В литературния обзор дисертантката отделя внимание на синтеза, метаболизма, ефектите и механизмите на действие на ноцицептина. От прочита на последния подраздел се вижда участието на ноцицептина в процесите на възпаление и зависимостта между структурата на невропептида и неговата биологична активност, като тази част на дисертацията очертаava целта и задачите на научните изследвания.

Литературният обзор е онагледен с 5 взаимствани от литературата фигури и една таблица. Като цяло този раздел на дисертацията отразява значим обем на проучени литературни източници и анализирани данни от тях. В заключение литературният обзор е написан с опит и знания и представя дисертантката като един много добре подготвен и аналитичен изследовател.

Целта е ясно формулирана. **Задачите** са конкретни и свързани с целта на работата.

Раздел трети „Материали и методи” от 14 страници отразява добре подбрани, описани и онагледени със снимка и химически формули материали и методи за целите на изследванията. Всички експерименти са проведени в научно направление „Биологични ефекти на природни и синтетични вещества”, Институт по невробиология при БАН. Изследваните нови ноцицептин-рецепторни лиганди са синтезирани в Катедрата по органична химия на ХТМУ.

Проведените от дисертантката експерименти най-общо могат да бъдат разделени на две групи – *in vitro* върху изолирани гладкомускулни органи (семепровод на плъх) и *in vivo* върху интактни животни – експериментален модел на карагенан-предизвикано остро периферно възпаление.

Раздел четвърти е посветен на собствените резултати и е написан на 33 страници. Резултатите са описани подробно и пълно и са онагледени с 3 таблици и 31 фигури. Дисертантката е изследвала биологичната активност на нови лиганди за ноцицептиновия рецептор с различна дължина на основната верига (шест или тринаесет аминокиселини) върху

изолирани гладкомускулни препарати от семепровод на плъх, стимулирани с нискочестотна електрическа стимулация. Трите новосинтезирани ноцицептин-рецепторни лиганди, проявили най-голяма биологична активност върху гладки мускули, са изучени при модел на карагенан-предизвикано остро периферно възпаление.

Експерименталните данни са обработени с метода на вариационния анализ, като са изчислени двата основни статистически параметъра: средната аритметична величина и нейната грешка. По-нататък дисертантката е приложила метода на еднофакторния дисперсионен анализ (ANOVA), с последващ пост-тест на Dunnett (когато всички групи се сравняват спрямо контролата) или пост-тест на Newman-Keuls – когато групите се сравняват помежду си. В отделни случаи е използван *t*-теста на Student. Препоръката ми е когато се използва еднофакторен дисперсионен анализ, в легендата към съответната фигура да се дават стойностите на коефициента *F* (отношението на дисперсия) и в субскрипт към него стойностите на *df* (степените свобода), което е доказателство, че този статистически анализ наистина е извършен.

Обсъждането на резултатите очертава дисертантката като знаещ изследовател – собствените резултати са обяснени и интерпретирани умело с помощта на данни от литературата. Още веднъж в обсъждането проличава логиката на проведените научни изследвания и се дават насоки за бъдещи експерименти.

Библиографията се състои от 283 литературни източника, подбрани и описани коректно. Те отговарят на целите и задачите на дисертацията. Много добро впечатление прави факта, че преобладаващата част от цитираните автори са от последните 10 години.

Приемам изводите. Те коректно отразяват извършените научни изследвания.

Приносите обобщават получените от дисертантката оригинални експериментални данни.

За пръв път е показано, че за реализиране инхибиторния ефект на изследваните ноцицептивни агонисти са необходими свободни или активирани канабиноидни CB₁-рецептори.

Останалите приноси на труда мога да обобщя по следния начин - получените от дисертантката нови знания относно промените в биологичната активност вследствие структурни модификации на аминокиселините в ноцицептивната верига са предпоставка за насочен лекарствен дизайн – синтез на активни и стабилни молекули с пептидна природа и създаване на потенциални лекарствени средства.

**ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА И ПУБЛИКАЦИИТЕ ВЪВ ВРЪЗКА С
ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД**

Авторефератът напълно съответства на съдържанието на дисертационния труд и от него може да се добие много добра представа за направеното научно изследване.

Резултатите от проучванията на Полина Матеева във връзка с дисертационния труд са публикувани в 4 научни статии в съавторство, всичките с импакт-фактор, което ги прави видими за международната научна общност. В две от статиите докторантката е първи автор. Общий импакт-фактор на публикациите 5.44, забелязани са също 8 цитирания.

На общо 3 международни и 2 национални научни форуми Полина Матеева е представила 7 научни съобщения по темата на дисертационния си труд.

**Таблица 1. Сравнение на количествените показатели на докторанта
с критериите на Института по невробиология при БАН
за придобиване на образователната и научна степен “ДОКТОР”**

ПОКАЗАТЕЛ	ИЗИСКВНИЯ НА ИНБ-БАН	ГР. АС. ПОЛИНА МАТЕЕВА
Брой публикации	3	4
В т.ч. в списания с IF	2	4
Първи автор	1	2
Цитирания	0	8

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Полина Матеева е посветен на актуални за експерименталната фармакология проблеми, свързани с изясняване биологичната активност и механизми на действие на нови ноцицептивни рецепторни лиганди и проучване на връзката структура-биологична активност. При изпълнението на задачите докторантката показва отлично познаване на литературата по проблема, на експерименталните постановки и методики, научна зрялост при представянето и интерпретирането на получените резултати, което показва, че главен асистент Полина Матеева е изграден млад учен с възможности за самостоятелни научни разработки. Предвид добре проведеното изследване, достатъчният по обем материал, цялостното оформление на разработката и научните публикации във връзка с дисертационния труд, с убеденост препоръчвам на почитаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ на гл. ас. Полина Иванова Матеева.

8 август 2013 г.

(проф. д-р Рени Калфин)

